

Zakres wiedzy i umiejętności oraz wykaz literatury

I. Obszary umiejętności podlegające ocenie na wszystkich etapach Konkursu.

- 1) Czytanie ze zrozumieniem różnych tekstów kultury, w tym tekstów poetyckich i prozatorskich, tekstów popularnonaukowych, przekazów ikonicznych, tekstów użytkowych.
- 2) Analiza i interpretacja tekstów literackich oraz innych tekstów kultury.
- 3) Wykorzystywanie w praktyce wiedzy o języku.
- 4) Tworzenie wypowiedzi pisemnej na określony temat.
- 5) Poszukiwanie i porządkowanie informacji. Korzystanie ze źródeł informacji.

Etap szkolny

II. Treści kształcenia

Uczeń:

- 1) określa
 - a) temat i główną myśl tekstu,
 - b) nadawcę i odbiorcę (adresata) wypowiedzi.
- 2) rozpoznaje cechy
 - a) tekstu literackiego oraz informacyjnego, w tym: instrukcję, notatkę encyklopedyczną,
 - b) prozy oraz poezji,
 - c) opowiadania, opisu.
 - d) gatunkowe powieści obyczajowej, powieści młodzieżowej, fraszki, legendy, mitu, baśni.
- 3) wyróżnia
 - a) elementy świata przedstawionego w utworze (w tym: zdarzenia, sytuacje, wątki, postacie pierwszoplanowe, drugoplanowe, epizodyczne), określa czas i miejsce przedstawionych zdarzeń,
 - b) wers, strofę (zwrotkę), refren.
- 4) charakteryzuje osobę mówiącą w wierszu oraz narratora.
- 5) rozpoznaje przerośnię (metaforę), ożywienie, uosobienie, porównanie, epitet, powtórzenie, wyliczenie, pytanie retoryczne i wyraz dźwiękonaśladowczy oraz określa ich funkcje w utworze.
- 6) rozumie znaczenie pojęć: fikcja literacka, realizm, fantastyka, prawdopodobieństwo.
- 7) stosuje związki frazeologiczne z następujących kręgów tematycznych: rodzina, przyjaźń, dom, odpowiedzialność, bezpieczeństwo, odwaga, bohater, młodość.
- 8) odróżnia informację o faktach od opinii.
- 9) wykorzystuje wiedzę o języku poprzez
 - a) rozpoznawanie wypowiedzi oznajmujących, pytających, rozkazujących,
 - b) rozpoznawanie zdań pojedynczych (rozwinętych i nierozwinętych), zdań złożonych oraz równoważników zdań,
 - c) budowanie wskazanych w podpunktach a) i b) wypowiedzi oraz ich przekształcanie,
 - d) wskazywanie i tworzenie podmiotu, orzeczenia, przydawki, dopełnienia i okolicznika,
 - e) rozróżnianie rzeczownika, przymiotnika, liczebnika, czasownika, przysłówka,
 - f) określanie form przypadków, liczb, czasów, osób, trybów i rodzajów gramatycznych,
 - g) stosowanie poprawnych form gramatycznych wyrazów odmiennych,
 - h) rozpoznawanie i poprawne stosowanie w tekście czasowników w trybach: orzekającym, przypuszczającym, rozkazującym,

- i) rozróżnianie samogłosek, spółgłosek, głosek ustnych i nosowych, twardych i miękkich, dźwięcznych i bezdźwięcznych,
 - j) dokonywanie analizy słowotwórczej wyrazów – wskazywanie podstawy słowotwórczej i formantu,
- 12) wykorzystuje wiedzę o języku dla podkreślenia dbałości o kulturę słowa.
- 13) tworzy wypowiedź pisemną w następujących formach gatunkowych:
- a) opowiadanie,
 - b) opis przedmiotu, opis postaci,
 - c) ogłoszenie, zawiadomienie,
 - d) zaproszenie,
 - e) list prywatny,
 - f) notatka w różnorodnej formie (notatka encyklopedyczna, plan, mapa myśli, tabela, streszczenie),
 - g) sprawozdanie.
- 14) sporządza odtwórcze i twórcze plany ramowe oraz szczegółowe.
- 15) stosuje środki językowe wzbogacające styl wypowiedzi, rozpoznaje je i nazywa.
- 16) zna i stosuje zasady ortografii i interpunkcji.
- 17) wykorzystuje wiedzę na temat budowy i zastosowania słowników: ortograficznego, języka polskiego, frazeologicznego, poprawnej polszczyzny, encyklopedii oraz wyszukiwania informacji w Internecie.

III. Literatura

- 1) Podręczniki do języka polskiego ustalone na II etap edukacyjny lub inne dostępne źródła.
- 2) E. Nowak, *Yellow Bahama w prążki*, Wydawnictwo Czarna Owca 2014.
- 3) D. Inkiow, *Najszlenniejsze legendy europejskie*, Media Rodzina 2015.

Uwaga! Miejsce i rok wydania podanych wyżej pozycji literackich mogą być inne.

Etap rejonowy

II. Treści kształcenia

Obowiązują treści kształcenia z etapu szkolnego.

Ponadto uczeń

- 1) określa rodzaj narracji (pierwszoosobowa i trzecioosobowa).
- 2) wskazuje cechy gatunkowe powieści przygodowej, powieści sensacyjnej (kryminalnej).
- 3) wyróżnia
 - a) rodzaje rymów (męskie, żeńskie, parzyste/sąsiadujące, krzyżowe, okalające),
 - b) przysłowie, złotą myśl (sentencję, aforyzm),
- 4) rozpoznaje wykrzyknienie jako środek artystycznego wyrazu i określa jego funkcję.
- 5) wyróżnia elementy fabuły i akcji, w tym wskazuje wydarzenie (wydarzenia) stanowiące punkt kulminacyjny.
- 6) przypisuje wskazany utwór do właściwego rodzaju literackiego (liryka, epika, dramat).
- 7) odczytuje znaczenia przenośne i symboliczne elementów zawartych w różnych tekstach kultury.
- 8) dostrzega we wskazanych tekstach kultury nawiązania do powszechnie znanych i rozpoznawalnych motywów.
- 9) wykorzystuje w interpretacji tekstu wskazany w literaturze kontekst biograficzny.
- 10) stosuje związki frazeologiczne z następujących kręgów tematycznych: podróż, tajemnica, przygoda, niebezpieczeństwo.
- 11) wykorzystuje wiedzę o języku poprzez
 - a) stopniowanie przymiotników i przysłówków,
 - b) rozpoznawanie zaimka, spójnika, przyimka i ich stosowanie w tekstach,

- c) rozpoznawanie rodzajów podmiotów i orzeczeń,
 - d) określanie roli podmiotu i orzeczenia,
 - e) objaśnianie różnic między mową a pismem w oparciu o wiedzę z zakresu fonetyki,
 - f) rozróżnianie oraz budowanie zdań złożonych współrzędnie i podrzędnie,
 - g) dostrzeganie językowych sposobów oddziaływania na odbiorcę.
- 12) tworzy wypowiedź pisemną w następujących formach gatunkowych:
- a) opowiadanie z dialogiem odtwórcze i twórcze,
 - b) wypowiedź z elementami opinii i oceny,
 - c) dziennik, pamiętnik,
 - d) wywiad z postacią fikcyjną,
 - e) opis postaci z elementami charakterystyki,
 - f) opowiadanie z elementami opisu uczuć i przeżyć wewnętrznych,
 - g) prosty tekst dziennikarski zawierający relację ze zdarzeń.
- 13) dokonuje celowych operacji na tekście: streszcza, przekształca stylistycznie.
- 14) zna i stosuje zasady ortografii i interpunkcji, w tym poprawnie zapisuje nazwy własne i rzeczowniki pospolite, przymiotniki utworzone od nazw własnych, jedno- i wielowyrazowe nazwy geograficzne.
- 15) wykorzystuje wiedzę na temat budowy i zastosowania słownika wyrazów obcych oraz słownika wyrazów bliskoznacznych.

III. Literatura

- 1) Podręczniki do języka polskiego ustalone na II etap edukacyjny lub inne dostępne źródła.
- 2) A. Cierechowicz, *Zegarki pana Słowackiego*, Novae Res 2012
- 3) L. Talko, *Staś i Nel. Zaginiony klejnot Indii*, Społeczny Instytut Wydawniczy Znak 2014
- 4) Biogram Juliusza Słowackiego – znajomość podstawowych faktów z życia i tytułów najważniejszych dzieł

Uwaga! Miejsce i rok wydania podanych wyżej pozycji literackich mogą być inne.

Etap wojewódzki

II. Treści kształcenia

Obowiązują treści kształcenia ustalone na etapy szkolny i rejonowy.

Ponadto uczeń

- 1) określa nastrój utworu oraz wskazuje sposoby jego budowania.
- 2) rozpoznaje
 - a) wiersz rymowany i nierymowany (biały),
 - b) utwory: fantasy, science fiction,
 - c) literaturę faktu.
- 3) wskazuje w tekście elementy perswazji i manipulacji.
- 4) posługuje się słownictwem związanym z analizą dzieła plastycznego (w tym rzeźby): kompozycja, perspektywa, plan (pierwszy, drugi, tło), kreska, linia, kontur, światłocień, rzeźba statyczna/dynamiczna, forma przestrzenna, jedno- lub wielopostaciowa, pozy postaci.
- 5) dostrzega związki lektur obowiązujących na etapie wojewódzkim z innymi tekstami literatury, rozpoznaje znane motywy kulturowe.
- 6) stosuje związki frazeologiczne z następujących kręgów tematycznych: cierpienie, lęk, poczucie wspólnoty, solidarność, nadzieja, patriotyzm.
- 7) wykorzystuje wiedzę o języku poprzez
 - a) określanie funkcji formantów, w tym tworzenie zdrobnień i zgrubień,
 - b) wskazywanie wyrazów należących do rodziny wyrazów,
 - c) rozróżnianie i stosowanie w tekście różnych rodzajów partykuł oraz wykrzykników,

- d) używanie form strony czynnej i biernej czasowników,
 - e) rozpoznawanie oboczności w tematach fleksyjnych i wyrazach pochodnych.
- 8) przekształca zdanie pojedyncze w złożone i na odwrót, a także równoważniki zdań w zdania i na odwrót – odpowiednio do przyjętego celu.
- 9) tworzy wypowiedź pisemną w następujących formach gatunkowych:
- a) sprawozdanie z lektury z elementami recenzji,
 - b) opowiadanie z dialogiem, z elementami opisu przedmiotu, postaci, krajobrazu,
 - c) sprawozdanie z wydarzeń, z elementami opisu postaci, przedmiotu i sytuacji.
- 10) wykorzystuje wiedzę na temat budowy i zastosowania słownika symboli.
- 11) integruje wiedzę pozyskaną z różnych źródeł, wyciąga wnioski z ich porównania.

III. Literatura

- 1) Podręczniki do języka polskiego ustalone na II etap edukacyjny lub inne dostępne źródła.
- 2) M. Kowaleczko -Szumowska, *Fajna ferajna*, Wydawnictwo BIS 2015.
- 3) T. Kruczek, *Bitwa o gród Sędziwoja*, Wydawnictwo Replika 2012.
- 4) Strona Wirtualnego Muzeum Powstania Warszawskiego: <http://1944.wp.pl/index2.php#>
(zakładka: Historia powstania/Kartki z historią: Początek, Godzina „W”, Walka, Kapitulacja)

Uwaga! Miejsce i rok wydania podanych wyżej pozycji literackich mogą być inne.